

Noodklok voor de Duinpieper!

Onlangs verscheen in de landelijke pers het bericht dat de Klapekster als broedvogel in Nederland zo goed als uitgestorven is. Ook werd aangehaald dat de vooruitzichten voor het Korhoen (slechts acht getelde hanen in 2002) en de Velduil (ongeveer 30 paar in 2002) zorgwekkend zijn. Er is nog een soort waar we ons zorgen over moeten maken: de Duinpieper.

De Duinpieper is een typische bewoner van grote actieve zandverstuivingen en schrale heidevelden. Dergelijke dynamische biotopen zijn in Nederland tegenwoordig sporadisch aanwezig en dan met name op de Veluwe. De huidige verspreiding van de Duinpieper beperkt zich tot twee kerngebieden: het Kootwijkerzand en het Harskampse Zand. Het eerstgenoemde gebied werd dit voorjaar door SOVON in opdracht van Staatsbosbeheer onderzocht op broedvogels, waarbij intensief gekeken is naar het voorkomen van Duinpiepers. De resultaten liegen er niet om, want slechts drie territoriale mannetjes konden worden vastgesteld.

Vanaf half mei tot half juli werden de Duinpiepers nauwlettend in de gaten gehouden. Kwantificering van het aantal territoria bleek niet eenvoudig vanwege de grote actieradius. De aanwezige territoriale mannetjes werden nauwkeurig gevolgd, waaruit bleek dat ze regelmatig afstanden aflegden van meer dan een kilometer. Het verkrijgen van elkaar uitsluitende waarnemingen van verschillende mannetjes werd hierdoor dan ook erg lastig. Door veel tijd te steken in het volgen van de individuen en deze verichtingen goed te documenteren op een kaart, kon het aantal territoria worden bepaald. Bij het volgen van de vogels in de periode eind juni-half juli werd in geen enkel geval vastgesteld dat de vogels ook daadwerkelijk gepaard waren dan wel een nest met jongen hadden. De vogels hielden zich doorgaans bezig met het zoeken van voedsel (dat ze vervolgens zelf opaten), korte baltsvluchten, langdurig poetsen van het verenkleed en regelmatige grotere verplaatsingen over het terrein. Niet bepaald gedragingen die wijzen op daadwerkelijk broeden dus.

Uit een analyse van de aantallen op het Kootwijkerzand (figuur 1) blijkt dat eind jaren tachtig tot halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw de populatie weinig verloor kende. Vanaf 1998 is

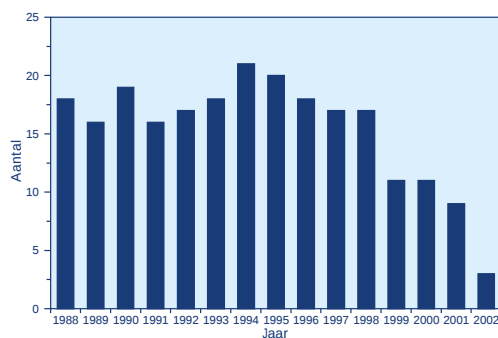
sprake van een duidelijke afname, met het afgelopen jaar als voorlopig dieptepunt. Ook elders van de Veluwe komen negatieve berichten. Zo werden in 2002 geen Duinpiepers meer gevonden in het Nationale Park de Hoge Veluwe (in 2001 nog twee) en ontbraken ze ook op het Hulsthorsterzand. Op de Planken Wambuis is de soort vanaf 2001 niet meer territoriaal vastgesteld. Naast het Kootwijkerzand zijn alleen op het Harskampse Zand nog Duinpiepers aange troffen. Ook hier zijn de aantallen de laatste jaren afgenomen, van zes territoria in 1999 naar twee in 2002. Buiten de Veluwe is het broedvoorkomen in Nederland volledig opgelost en daarmee is de Duinpieper in zeer rap tempo vrijwel verdwenen uit Nederland. Van de 46 territoria die in 1992 voor heel Nederland werden gemeld, zijn er tien jaar later nog slechts vijf over (figuur 2). Een afname van bijna negentig procent!

De belangrijkste oorzaken voor de afname van de Duinpieper in Nederland zijn vegetatiesuccessie en vergrassing van de zandverstuivingen. Plaatselijk kan hoge recreatiedruk een negatief effect hebben gehad. Op het Kootwijkerzand is sprake van een afname van verschillende stadia van vastlegging van het zand. In deze overgangszone bevindt zich nu juist het leefgebied van grote insectensoorten waarvan de specialistische Duinpieper afhankelijk is. De hoofdoorzaak van de afname van dynamische overgangszones op het Kootwijkerzand is vermoedelijk de verhoogde stikstofdepositie van uit de atmosfeer (zure regen). Momenteel loopt er een onderzoek naar methoden om het Kootwijkerzand weer actief te laten stuiven. In onder andere het Nationaal Park de Hoge Veluwe is dit jaar begonnen met het herstellen van actieve stuifzanden door afgraving van vastgelegd zand. Hopelijk komen deze maatregelen niet te laat voor de nu nog aanwezige Duinpiepers op de Veluwe.

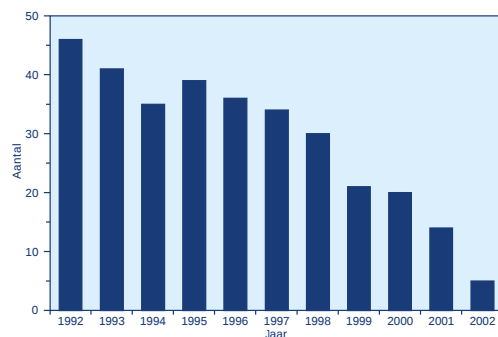
Symen Deuzeman

Illustratie: Harvey van Diek

Figuur 1. Aantalontwikkeling Duinpieper op het Kootwijkerzand in de periode 1988-2002. (bron: SOVON-LSB).

Figuur 2. Geteld aantal Duinpiepers in Nederland in de periode 1992-2002 (bron: SOVON-LSB).